

ROZPRAWIAĆ (39) *vb impf*

rof-, ros- (32), roz- (7).

o jasne; w *inf oba* a jasne; w pozostałych formach -pra- (26), -prã- (3); -prã- *BudBib*, *GórnTroas*; -pra- : -prã- *Mącz* (9:1).

inf rozprawiać (5). ◇ *praes 1 sg* rozprawiąm (11). ◇ *3 sg* rozprawią (8). ◇ *1 pl* rozprawiąmy (1). ◇ *2 pl* rozprawiacie (2). ◇ *3 pl* rozprawiają (3). ◇ *praet 1 sg m* -ech rozprawiiał (1). ◇ *2 sg m* -ś rozprawiiał (1). ◇ *3 sg m* rozprawiiał (2). ◇ *fut 3 sg m* rozprawiać będzie (1). ◇ *con 1 sg m* bych rozprawiiał (1). ◇ *3 sg m* by rozprawiiał (1). ◇ *part praes act* rozprawiając (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w. s.v. rozprawić*.

1. Rozważać ustnie lub pisemnie; mówić, omawiać; rozmawiać; *loqui Vulg*, *Calep*; *tractare Calag*, *Cn*; *cernere*, *disceptare*, *disserere*, *dissertare Mącz*; *communicare Calag*; *fabulari Calep* (25) : *Dissero*, *Rozliwam*. *Et Metaphoricos*, *Mówię/ Rośprawiám*. *Wywodzę/ Długą rzecz czynię o czym ku komu*. *Mącz* [388]a, [388]a; *Calag* 534b; *Calep* 403a.

rozprawiać co [= przedmiot wypowiedzi] (5): *Rozprawiiał ludzkie przygody/ Ziemie/ miáftá/ iteż grody*. *BierEz* P4; *BielŻyw* 108; *Ięzyk moy po wślytki dni rośprawyć będzie/ Sprawyedliwość twą coś tu okazał wślędzye* *LubPs* Q3v; *Leop Ier* 50/11; *Támech z nią wiele rzeczy/ ośobnie rośprawiiał* *PaxLiz* E2v.

rozprawiać co [= rodzaj wypowiedzi] (1): *Co to zá rozmowy maćie? Ktore śobie rośprawiacie*. *MWilkHist* I4.

rozprawiać z kim (7): *OpecŻyw* 168v; *czemus wzglądał na łąfiadę, czos rośprawiiał z dziewczką* *BielŻyw* 108, 145; *RejRozm* 391; *ále yuż śluchaymy/ yáko Mnich z Dworzáninem [...] rośprawyá*. *KromRozm III* a2v; *PudłFr* 39; *PaxLiz* E2v.

rozprawiać o kim, o czym (11): *Koth zelwem rosprowia o swobodzie a o niewoly* *RejRozm* 391; *Gdzie się temu niedziwuicie/ że iá tak Chrześcianśkié o bożyi śprawiedliwości rośprawiám* *MurzHist* Q2v, Q4v; *LubPs* gg2; *RejWiz* 180; *Leop* *2v; *Mącz* 48d; *GórnDworz* L18v; *O czym śzyroko rośprawiá Iákub s. w III kápitulum liftu śwoiego*. *RejPosWstaw* [1103]v; *tákże teraz rośprawiá prorok o Antychriście pod námienioną ośobą Antyochem* *CzechEp* 410; *GórnTroas* 5.

2. *Porządkować sprawy swoje lub sobie podległe; disponere JanStat, Cn; dinumerare, superordinare Mącz; digerere, expedire, instruere, ordinare Cn* (6) : *Superordino, Rozrządzam/ ynáczy rośprawiám*. *Mącz* 434b, 253c.

rozprawiać co (2): *á gdy śie flońce vkaże káżdę zá śie śnich [lwiqt] vćieka do pochronki śwoiey/ áczkolwiek zá śię powśtanie rośprawiáiąc potrzeby śwoie*. *RejPs* 152v; *Kupiecz [...] rośprawiá śwe rzeczy* *RejKup* E.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *SarnStat* 226 cf *Szereg*.

Podmiotem jest tekst (1): *SarnStat* 226cf *Szereg*.

Szereg: »rozprawiać i stanowić« (1): *Státut Dioeceliiéy Gniéźnieńśkiéy pod tytułem de raptu ták rozprawiá y śtanowi [disponit et statuit JanStat 248]: Iz ći/ którzy [...] imioná ruchájące kościółóm [...] wydźieráią/ [...] tedy po trzech dni [...] w kłátwę záraz ipso facto wpadáią*. *SarnStat* 226.

a. *Wyznaczać [co komu] (1)* : Describere iura, Káždemu fwoye práwo powiedác y rośpráwiác. *Mącz* 375a.

3. *Rozstrzygać wątpliwości [co] (1)* : Koścyołowi [...] trzebá było íprawce widomego: kthoryby [...] roznice á wątpliwości około wyáry y zakonu rośpráwyáł. *KromRozm III* M2.

4. *Rozdzielać, rozrywać; dirimere, distinguere, distrahere, intercidere, separare* *Mącz* (5) : Intercido, Rozrzesuyę Rośprawiam/ Rozwodzę. *Mącz* 30a; Dirimo, Rośpráwiam. Rozeymuyę yedno od drugiego *Mącz* 103a, 147a, 416a, 461d.

5. *Rozciągać na długość i szerokość, rozpinać [co] (1)* :

W porównaniu (1): on rościąga iáko íkorę niebiośá/ á rośpráwia [*expandit*] iáko namiot dla miełzkánia. *BudBib Is* 40/22.

6. *Mieszając sporządzać roztwór [co czym] (1)* : Rutrum, Nieyákie naczynie [= *przyrząd*] którem wapno rościeráyá y rośpráwiáyá wapienna łopátá *Mącz* 361d.

7. [*Uprawiać ziemię [co]*: musimy [...] wszitko do gumna sprzątnącz nassa robota y s bidlem nassim role albo rosprawiacz *KsięgiSądWiej 1571 nr 4601.*]

Synonimy: **1.** rozmawiać, rozmawiać się; **3.** rozsądzać.

Formacje współrdzenne cf PRAWIĆ.

Cf **ROZPRAWIAJĄCY, ROZPRAWIANIE**